

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

САВЕНКО ГАННА ВІКТОРІВНА

УДК 342.9:502/504(477+4)

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В ЕКОЛОГІЧНІЙ СФЕРІ
УКРАЇНИ**

12.00.07 «Адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право»

Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Київ – 2018

Дисертацією є рукопис

Роботу виконано в Національному університеті біоресурсів і природокористування України Міністерства освіти і науки України

Науковий керівник кандидат юридичних наук, доцент
Гулак Олена Василівна,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України,
доцент кафедри адміністративного
та фінансового права

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, професор
Печуляк Віталій Петрович,
Державний вищий навчальний заклад
«Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»,
професор кафедри міжнародного
та європейського права

кандидат юридичних наук
Славна Оксана Володимирівна,
Національна академія внутрішніх справ,
доцент кафедри конституційного права
та прав людини

Захист відбудеться «16» березня 2018 року о 13⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 26.004.16 у Національному університеті біоресурсів і природокористування України за адресою: 03041, м. Київ, вул. Героїв Оборони, 15, навчальний корпус № 3, кімната 301

З дисертацією можна ознайомитися у науковій бібліотеці Національного університету біоресурсів і природокористування України за адресою: м. Київ, вул. Героїв Оборони, 13, навчальний корпус № 4, кімната 41а

Автореферат розісланий «15» лютого 2018 року

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

О. В. Гафурова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Серед глобальних проблем сучасності, що стосуються життєвих інтересів всіх народів світу, характеризуються динамізмом і вимагають для свого розв'язання колективних зусиль світової громадськості, проблеми збереження навколишнього природного середовища є масштабними та такими, що потребують негайного реагування. Результати вирішення даних проблем визначають подальший прогрес людства і збереження цивілізації, тому вирішуватись вони повинні у чіткому взаємозв'язку дій країн світу, які вже суттєво інтегрують адміністративно-правовий інструментарій вирішення екологічних проблем світу в межах концепції сталого соціо-еколого-економічного розвитку суспільства. Угодою про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони набула чинності і передбачається низка зобов'язань України, у тому числі в екологічній сфері.

Це обумовлює необхідність залучення до даного процесу широкого кола зацікавлених сторін, найважливішою з яких є публічна влада кожної окремої країни, яка має на озброєнні дієві інструменти регуляторного впливу на економічне, суспільне та екологічне середовище, що втілюються на практиці через нормативно-правові акти та адміністративні засоби впливу, та мають потенціал сталого та ефективного впливу за умови функціонування в країні дієвого інституційного середовища. Створення такого середовища в умовах України, з одного боку, пов'язане з її діяльністю в інтегрованому європейському середовищі в якості незалежного, але в рівній мірі з кожною країною Європи, відповідального за майбутнє континенту суб'єкта міжнародних правовідносин, а з іншого – з тим місцем, яке окреслено євроінтеграційними устремліннями країни.

Перелічені моменти визначають характер дій в напрямі адміністративно-правового забезпечення вирішення екологічних проблем в Україні, які мають бути узгоджені з європейською інституційною базою, адаптовані до європейських норм та стандартів, стратегічно переорієнтовані на реалізацію спільних для європейських країн цілей розвитку та забезпечення добробуту і життєдіяльності майбутніх поколінь європейців (в тому числі і українців) в екологічно комфортних умовах. Адже, як зазначено в Законі «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року», займаючи менше 6 % площі Європи, Україна володіє близько 35 % її біорізноманіття (45 тисяч видів флори).

Зазначені аспекти, поряд з необхідністю вивчення, адаптації та впровадження у вітчизняній практиці досвіду країн Європейського Союзу щодо адміністративно-правового забезпечення вирішення екологічних проблем, обумовили актуальність теми даної дисертаційної роботи.

Юридична наука та практика активно здійснює пошуки шляхів вирішення екологічних проблем через узгоджені на міжнародному рівні адміністративно-правові інструменти. В цілому, аналізуючи участь України у процесі реалізації

міжнародних ініціатив із захисту навколишнього природного середовища, слід відзначити приєднання України до більш ніж 40 міжнародних природоохоронних конвенцій глобального та регіонального значення, серед яких: Віденська Конвенція про охорону озонного шару (1985 р.); Конвенція про охорону біологічного різноманіття (1992 р.); Орхуська Конвенція (1999 р.). Вказані документи становлять міжнародну нормативну базу розвитку адміністративного забезпечення євроінтеграційних процесів в екологічній сфері України.

Науково-теоретичним підґрунтям дослідження стали наукові праці вітчизняних та зарубіжних фахівців у галузі загальної теорії держави і права, конституційного, адміністративного, екологічного права та теорії державного управління й економіки: В. Б. Авер'янова, С. С. Алексєєва, В. І. Андрейцева, І. В. Арістової, Г. І. Балюк, Ю. П. Битяка, А. Г. Бобкової, А. Б. Венгерова, В. М. Гаращука, О. В. Гафурової, А. П. Гетьмана, І. В. Гиренко, І. П. Голосніченка, О. В. Гулак, Е. С. Дмитренко, В. М. Єрмоленка, Т. О. Коломоєць, В. В. Костицького, В. К. Колпакова, В. І. Курила, М. В. Краснової, Ю. А. Краснової, В. В. Ладиченка, О. Я. Лазора, В. І. Лоза, Н. Р. Малишевої, О. В. Олійника, О. О. Погрібного, О. П. Світличного, А. К. Соколової, О. Ф. Скакун, В. Ю. Уркевича, Ю. С. Шемчушенка, М. В. Шульги та ін.

Водночас, на сьогодні відсутні комплексні напрацювання, які стосуються дослідження особливостей адміністративно-правового регулювання суспільних відносин в контексті євроінтеграційних устремлінь України в екологічній сфері. У більшості існуючих наукових праць окреслена тема висвітлюється лише фрагментарно, хоча вона має важливе наукове і практичне значення. Разом з тим, дослідження питань адміністративно-правового забезпечення євроінтеграційних процесів в екологічній сфері України видається актуальним, необхідним і своєчасним. У зв'язку з цим, тема дисертації постає актуальною, а її дослідження сприятиме як розвитку адміністративного права в Україні у цілому, так і вирішенню актуальних та важливих питань розвитку правового підґрунтя функціонування екологічної сфери України зокрема.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано в межах тематики науково-дослідних робіт юридичного факультету Національного університету біоресурсів і природокористування України, а саме: «Організаційно-правові засади раціонального використання та охорони природних ресурсів» (номер державної реєстрації 0115U003454) та «Правове регулювання охорони та відтворення лісів в Україні» (номер державної реєстрації 0113U003857) і спрямовано на виконання Законів України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» від 1 липня 2010 р. № 2411-VI; «Про загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» від 18 березня 2004 р. № 1629-IV; «Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року» від 21 грудня 2010 р. № 2818-VI.; «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25 червня 1991 р. № 1264-XII.

Мета та завдання дослідження. Мета дисертаційного дослідження полягала у тому, щоб на основі вивчення наукових праць у галузі юриспруденції, чинного законодавства України, підзаконних нормативно-правових актів, міжнародного досвіду та законодавства, узагальнення практики їх реалізації, визначити та узагальнити адміністративно-правові та організаційні засади забезпечення євроінтеграційних процесів в екологічній сфері України, специфіку форм та методів даного забезпечення, а також сформулювати пропозиції щодо адаптації чинного законодавства та практики його застосування до вимог, норм та стандартів ЄС.

Для досягнення поставленої мети сформовано наступні завдання дослідження:

- визначити в контексті розкриття сутнісних аспектів забезпечення євроінтеграційних процесів в Україні поняття та зміст євроінтеграційних процесів в екологічній сфері України;

- охарактеризувати пріоритетні засади євроінтеграційної політики в екологічній сфері України в сучасних умовах;

- дослідити європейські стандарти в екологічній сфері як елемент інституційного та адміністративно-правового забезпечення євроінтеграційних процесів в екологічній сфері України;

- проаналізувати інституційне забезпечення євроінтеграційних процесів в екологічній сфері України;

- розкрити особливості та проблеми організаційно-правового забезпечення євроінтеграційних процесів в екологічній сфері України;

- сформулювати рекомендації щодо формування стратегії співробітництва України та Європейського Союзу в екологічній сфері;

- окреслити шляхи адаптації вітчизняного законодавства до європейських норм та стандартів;

- сформулювати напрями удосконалення адміністративно-правового забезпечення євроінтеграційних процесів в екологічній сфері України як елемент комплексних дій в напрямі поширення євроінтеграційних процесів.

Об'єкт дослідження – суспільні відносини у сфері адміністративно-правового забезпечення євроінтеграційних процесів в екологічній сфері України.

Предмет дослідження – адміністративно-правове забезпечення євроінтеграційних процесів в екологічній сфері України.

Методи дослідження. Методологічною основою дослідження є сукупність загальнонаукових та спеціальних методів і прийомів наукового пізнання: діалектичний, логічний, системний аналіз, системно-структурний, порівняльно-правовий, історико-правовий, формально-юридичний та ін. Провідним виступає загальнонауковий діалектичний метод пізнання, що дозволяє розглянути у єдності та взаємообумовленості теоретико-правові засади адміністративно-правового забезпечення євроінтеграційних процесів у екологічній сфері України, охарактеризувати протиріччя та окреслити динаміку розвитку екологічного законодавства, практики адміністративного забезпечення євроінтеграційних процесів в екологічній сфері. Застосування

системного підходу дає можливість досліджувати проблематику адміністративно-правового забезпечення євроінтеграційних процесів в екологічній сфері комплексно, у взаємозв'язку інструментів. Логіко-семантичний метод створює можливості для поглиблення понятійного апарату дослідницької проблематики даної роботи (підрозділ 1.1). За допомогою формально-юридичного методу досліджуються норми законодавства України та ЄС, що закріплюють суб'єктивні права, юридичні обов'язки та відповідальність суб'єктів адміністративних правовідносин (підрозділи 2.1–2.3). Історико-правовий метод призначений для висвітлення еволюції функцій та адміністративно-правових повноважень інституцій в процесі євроінтеграції (підрозділ 1.2). За допомогою порівняльно-правового методу дослідження стало можливим з'ясування в адміністративно-правовому забезпеченні євроінтеграційних процесів екологічної сфери загального і особливого, закономірного і випадкового, в результаті чого було проведено дослідження елементів регулювання та сформовано напрями адаптації системи адміністративного регулювання екологічної сфери в Україні до умов діяльності в європейському правовому просторі (підрозділи 2.1, 2.2, 3.2). Застосування системно-структурного методу створило можливості для удосконалення структури взаємодії органів влади України, правових засобів, нормативно-правової бази, механізму адміністративно-правового регулювання євроінтеграційних процесів в екологічній сфері України (підрозділи 3.1, 3.3).

Положення та висновки дисертації ґрунтуються на нормах Конституції України, законодавчих та підзаконних нормативно-правових актах, що регламентують процеси адміністративно-правового забезпечення в екологічній сфері України, а також міжнародних договорах, стороною яких є Україна, міжнародних стандартах та нормативах, яких дотримуються органи публічної влади та підприємства України. Інформаційну та емпіричну основу дослідження становлять узагальнення практичної діяльності відповідних органів публічного управління України, що надають зазначені послуги; довідкові видання та статистичні матеріали.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у розробленні та реалізації авторського підходу щодо дослідження особливостей адміністративно-правового забезпечення євроінтеграційних процесів в екологічній сфері, і визначається тим, що дисертація є одним із перших у вітчизняній науці адміністративного права комплексним дослідженням конкретної наукової проблеми. На основі проведеного дослідження сформульовано низку наукових рішень, запропонованих особисто автором, що характеризуються новизною та мають значення для подальшого розвитку адміністративного права. Наукова новизна одержаних результатів конкретизується у таких основних положеннях та висновках, що виносяться на захист:

вперше:

– визначено поняття інституційного забезпечення євроінтеграційних процесів в екологічній сфері України як сукупності органів публічної влади України (інститутів політично організованого суспільства сучасного типу), а

також недержавних інституцій та громадських організацій, що забезпечують правові, організаційні і економічні умови здійснення та розвитку діяльності в екологічній сфері України відповідно до стандартів та норм, що діють в ЄС. Це створило можливості для більш коректного визначення та використання конкретних термінів в даній роботі та надалі в науковому обігу, а також на різних стадіях формування механізму адміністративно-правового забезпечення євроінтеграційних процесів в екологічній сфері;

– обґрунтовано принципи євроінтеграційної політики України в сфері адміністративно-правового забезпечення євроінтеграційних процесів у вітчизняній екологічній сфері, а саме: відповідності міжнародним стандартам; сталості; передбачуваності; легітимності; демократичності; справедливості; моральності; гласності; поєднання інтересів особи й держави; недопущення перегляду екологічних нормативів та стандартів в сторону їх погіршення. Вказані принципи стануть основою для практичної реалізації конкретних правових засобів адміністративно-правового забезпечення євроінтеграційних процесів в екологічній сфері, їх узгодження та розвитку відповідно до сформульованих в роботі напрямів удосконалення;

– доведено, що адміністративно-правове регулювання відносин в сфері забезпечення євроінтеграційних процесів у вітчизняній екологічній сфері базується на основі оптимального балансу як публічних та приватних інтересів в середині країни, так і інтересів України та сусідніх країн (країн Європи) стосовно забезпечення якості життя населення цих країн, безпеки навколишнього природного середовища та збереження біорозмаїття;

удосконалено:

– характеристику структури адміністративно-правового забезпечення євроінтеграційних процесів в екологічній сфері України, а саме: шляхом введення до розгляду в якості елемента даного забезпечення організаційної складової з її особливостями, проблемами ефективного функціонування та механізмом реалізації на практиці, що є частиною організаційного «наповнення» державного механізму адміністративно-правового регулювання;

– теоретичні положення щодо адміністративно-правового забезпечення євроінтеграційних процесів в екологічній сфері України, зокрема, представлено структуроване викладення пріоритетів євроінтеграційної політики України в екологічній сфері в контексті питань дотримання стандартів та норм ЄС;

– визначення євроінтеграційної політики України як діяльності органів публічного управління щодо визначення основних шляхів інтеграції України до ЄС, бачення проблем під час реалізації заданого курсу, а також їх безпосереднє вирішення та сприяння розвитку держави та громадянського суспільства у напрямі європейської інтеграції. З огляду на це, показано, що європейський адміністративний простір виступає для України не лише взірцем організації управлінської діяльності, а й безпосереднім чинником, що визначає раціональність публічно-адміністративної функції суспільного управління;

дістало подальшого розвитку:

– обґрунтування проблем, пріоритетів та базових передумов удосконалення законодавства України в сфері адміністративно-правового

забезпечення євроінтеграційних процесів в екологічній сфері України, що виявилось у систематизації загальних та спеціальних нормативно-правових актів, положення яких регулюють суспільні відносини щодо адміністративного забезпечення євроінтеграційних процесів в екологічній сфері України;

– формування стратегічних пріоритетів удосконалення та адаптації до вимог європейського правового середовища інструментарію адміністративно-правового регулювання євроінтеграційних процесів в екологічній сфері України, зокрема, стосовно удосконалення систем екологічного контролю, моніторингу та експертизи, ефективної дії системи штрафів за порушення екологічного законодавства, а також визначення напрямів та рекомендацій стосовно стратегії співробітництва України та Європейського Союзу в екологічній сфері;

– обґрунтування важливості встановлення критеріїв та обмежень в системі екологічних стандартів як нормативних документів, що приймаються компетентним органом публічної влади, в яких визначаються обов'язкові норми, принципи з приводу забезпечення охорони природного середовища, а також обов'язкових правил для дотримання при використанні природних ресурсів шляхом закріплення обов'язкової норми про недопущення перегляду екологічних нормативів та стандартів в сторону їх погіршення;

– обґрунтування необхідності подальшого розвитку адміністративно-правового забезпечення євроінтеграційних процесів в Україні на основі міжнародних стандартів, норм, та успішного досвіду, передбачаючи вдосконалення системи адміністративного права та процесу в екологічній сфері на найбільш важливих (запропонованих в роботі) напрямках та адаптації даної системи до функціонування в європейському адміністративно-правовому середовищі;

– положення Концепції реформування системи державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища шляхом внесення пропозицій щодо включення до неї переліку державних органів та функцій, які ними дублюються; положення Закону України «Про оцінку впливу на довкілля» шляхом включення до нього поняття «екологічного конфлікту».

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що теоретичні положення, висновки та пропозиції, сформульовані у дисертаційній роботі, можуть бути використані:

– у науково-дослідній сфері – як основа для подальшого дослідження адміністративно-правового забезпечення євроінтеграційних процесів у різних сферах суспільного життя;

– у правотворчості – як теоретичний матеріал для внесення змін та доповнень до актів вітчизняного законодавства у контексті євроінтеграційних процесів в екологічній сфері;

– у правозастосовній діяльності – використання результатів даного дисертаційного дослідження сприятиме якісному адміністративно-правовому забезпеченню євроінтеграційних процесів в екологічній сфері України, зокрема, забезпеченню ефективності регуляторної діяльності органів державної влади

України в сфері контролю та забезпеченню умов для збереження навколишнього природного середовища;

– у навчальному процесі – матеріали дисертації доцільно використовувати при підготовці підручників, навчально-методичних посібників, методичних матеріалів та програм з навчальних дисциплін «Адміністративне право».

Матеріали дисертації становлять практичний інтерес не тільки для вчених-юристів, які можуть використовувати їх в якості відправної точки для більш поглибленого вивчення окремих порушених питань, в роботі викладачів – при формуванні матеріалів навчальних курсів екологічного, адміністративного та європейського права в різних навчальних закладах, а також представниками органів влади, діячами політичних партій і громадських об'єднань при розгляді ними питань екології та екологічного права, процесів євроінтеграції України.

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійним науковим дослідженням, усі сформовані в ній положення і висновки обґрунтовано на основі особистих досліджень автора. У спільній публікації з науковим керівником здобувачем досліджено адміністративно-правовий аналіз інституційного забезпечення євроінтеграційних процесів в екологічній сфері України.

Апробація результатів дисертації. Підсумки розроблення проблеми в цілому, окремі її аспекти, одержані узагальнення і висновки було оприлюднено на: Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні тенденції розвитку юридичної науки та практики» (м. Львів, 2014 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції викладачів і аспірантів «Правові, управлінські та економічні аспекти трансформації сучасного громадянського суспільства» (м. Київ, 2016 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні питання публічного та приватного права у контексті сучасних процесів реформування законодавства» (м. Херсон, 2017 р.).

Публікації. Основні результати дисертаційного дослідження викладено у 9 наукових працях, з яких стаття у науковому фаховому виданні України, 3 статті у науковому фаховому виданні України, включеному до міжнародних наукометричних баз даних, 2 статті у наукових виданнях інших держав та 3 тези наукових доповідей.

Структура та обсяг дисертації. Дисертаційна робота складається з анотацій, вступу, трьох розділів, які об'єднують вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 223 сторінки. Список використаних джерел налічує 223 найменування.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано вибір теми, її актуальність та ступінь дослідження; зазначено про зв'язок роботи з науковими планами та програмами; окреслено об'єкт та предмет, мету та основні завдання дослідження, обумовлені логікою наукового дослідження в обраній автором області; вказано на його наукову

новизну, теоретичне та практичне значення; визначено основні методологічні засади; наведено інформацію про апробацію результатів роботи, а також висвітлено положення, що виносяться на захист.

Розділ 1 «Сутнісні аспекти забезпечення євроінтеграційних процесів в екологічній сфері України» складається із двох підрозділів і присвячено дослідженню питань, пов'язаних із визначенням поняття та сутності євроінтеграційних процесів, пріоритетів євроінтеграційної політики в Україні, а також генези функцій, завдань та адміністративно-правових повноважень органів державної влади в екологічній сфері. У розділі розглядаються загальні питання перебігу та стимулювання процесів євроінтеграції України в екологічній сфері.

У підрозділі 1.1 «Поняття та зміст євроінтеграційних процесів в екологічній сфері України» проаналізовано поняття «євроінтеграція», що є, на думку автора, складним зовнішньополітичним процесом, який проходить держава до вступу на найвищий європейський щабель, основною метою якого є стратегія економічного, соціального та національного розвитку держави.

«Євроінтеграційний процес» визначається в роботі як діяльність держави щодо імплементації європейських принципів та стандартів, яких повинна дотримуватись держава для вступу до Європейського Союзу та налагодження тісного співробітництва з європейськими державами. Отже, для України євроінтеграційний шлях – зовнішньополітичний рух, який втілюється шляхом прийняття та імплементації важливих нормативно-правових актів задля досягнення основної мети, а саме – повноцінного членства в європейському співтоваристві.

Визначено, що у цілому проблематика ефективної реалізації євроінтеграційних процесів в Україні в будь-якій сфері суспільних відносин, в тому числі, екологічній, знаходиться в площині таких чинників як відсутність єдиної загальнонаціональної, консолідованої стратегії реалізації основних завдань міжнародної економічної інтеграції; низька ефективність національної економіки, що зумовлено низьким рівнем розбудови підприємницької ініціативи; а також незначні успіхи в модернізації економіки країни; низька конкурентоспроможність національних підприємств для залучення світових інвестицій та науково-технологічного потенціалу; відсталість з ініціативами у створенні спільних науково-технічних просторів з розвинутими державами Європи тощо.

В умовах впливу зазначених чинників реалізація євроінтеграційних процесів України відбувається на двох основних рівнях: 1) інтеграція на законодавчому рівні (прийнятті основних нормативних актів для вступу до структур Євросоюзу, наближення до європейських норм та стандартів); 2) внутрішня інтеграція (консолідація зусиль суспільства та держави на євроінтеграційному шляху). Внутрішня інтеграція є досить важливим етапом євроінтеграції, оскільки народ, який не зважає на існуючі в країні релігійні, етнокультурні, регіональні та інші відмінності, усвідомив свою спільність між собою, що є невід'ємною складовою європейської цивілізації. Лише

внутрішньо згуртована країна здатна виступати необхідною складовою в регіональних і світових інтеграційних процесах.

У підрозділі 1.2 *«Пріоритетні засади євроінтеграційної політики в екологічній сфері України в сучасних умовах»* визначено, що на даний момент відсутнє правове та науково усталене визначення поняття «євроінтеграційної політики України»; виявлено, що також на даний момент існує термінологічна неточність у політико-правових документах щодо даного терміну, що призводить до виникнення багатьох непорозумінь у його тлумаченні відносно процесів в екологічній сфері України.

Визначено, що основоположною категорією євроінтеграційної політики в екологічній сфері є «інтеграція», що часто вживається як синонім словосполучень «міжнародне співробітництво», «європейське співробітництво», однак, доведено, що дані терміни не відображають суті євроінтеграційних явищ у сучасному суспільстві.

Запропоновано визначення євроінтеграційної політики України в екологічній сфері як діяльності уповноважених в екологічній сфері органів публічного управління щодо визначення основних шляхів інтеграції в екологічній сфері нашої держави до ЄС, бачення відповідного роду проблем під час реалізації заданого курсу, а також їх безпосереднє вирішення та сприяння розвитку держави та громадянського суспільства у напрямі європейської інтеграції в екологічній сфері.

Наголошено, що для України євроінтеграційний шлях – це зовнішньополітичний рух, який втілюється шляхом прийняття та імплементації важливих нормативно-правових актів, задля досягнення основної мети, а саме – повноцінного членства в європейському співтоваристві. В цьому контексті важливим є дослідження та розвиток інституційного та адміністративно-правового забезпечення євроінтеграційних процесів стосовно конкретних сфер, важливих для розвитку як ЄС, так і України, однією з яких є екологічна. Запропоновано формувати та реалізовувати євроінтеграційну політику наступним чином: 1) визначити суспільні проблеми і цілі даної політики; 2) розробити та легітимувати євроінтеграційну політику; 3) привести євроінтеграційну політику в дію та здійснювати моніторинг за нею; 4) оцінити і регулювати євроінтеграційну політику.

Розділ 2 «Інституційне та адміністративно-правове забезпечення євроінтеграційних процесів в екологічній сфері України» складається із трьох підрозділів і присвячено дослідженню питань, пов'язаних із визначенням особливостей адміністративно-правового регулювання суспільних відносин в контексті євроінтеграційних процесів України у екологічній сфері.

У підрозділі 2.1 *«Європейські стандарти в екологічній сфері»* висвітлено сутність та зміст загальноєвропейських екологічних стандартів. Запропоновано під поняттям «екологічний стандарт» розуміти нормативний документ, який приймається компетентним органом публічної влади та в якому визначаються обов'язкові норми і принципи з приводу забезпечення охорони навколишнього природного середовища, а також обов'язкові правила для дотримання при використанні природних ресурсів.

Відзначено, що на сучасному етапі екологічна сфера адміністративно регулюється у ЄС більш як 300 законодавчими актами. На сьогодні екологічне законодавство ЄС є чітко регламентованою системою, що має визначальний вплив не тільки на держав-членів, але і на інші європейські держави.

Відповідно до Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами поступове наближення законодавства України до права та політики ЄС у сфері охорони навколишнього природного середовища здійснюється відповідно до Додатка ХХХ до цієї Угоди.

Відзначено, що одним із важливих елементів інтеграції України до Європейського Союзу є процес приведення у відповідність національного законодавства до стандартів права ЄС, де головним і найскладнішим завданням є приведення його в дію шляхом створення для цього інституційного, організаційно-фінансового, економічного та інших механізмів впровадження. Саме таким чином формуються й вимоги Євросоюзу до держав, які готуються до вступу в ЄС – адаптація законодавства передбачає не лише прийняття адекватних законів, але й забезпечення їх реалізації на практиці.

Передбачено, що процес інтеграції є нелегким завданням для України, адже, незважаючи на розроблення механізму та визначення її основних етапів та методів, існує ряд проблем та колізій у нормах національного законодавства, без усунення котрих неможлива подальша їх адаптація. Політика охорони навколишнього природного середовища є інтегрованою у всі сфери економіки і виконання європейських екологічних стандартів потребують змін до багатьох законів.

У підрозділі 2.2 *«Інституційне забезпечення євроінтеграційних процесів в екологічній сфері України»* охарактеризовано питання реалізації інституційних змін в системі державних органів України загальної та спеціальної компетенції, обумовлених процесами гармонізації засад вітчизняного та європейського адміністративного права в екологічній сфері.

Запропоновано авторське визначення поняття «інституційне забезпечення євроінтеграційних процесів в екологічній сфері України» як сукупності органів публічної влади України (інститутів політично організованого суспільства сучасного типу), а також недержавних інституцій та громадських організацій, що забезпечують правові, організаційні і економічні умови здійснення та розвитку діяльності в екологічній сфері України відповідно до стандартів та норм, що діють в ЄС.

Відзначено, що успішність адміністративно-правового забезпечення євроінтеграційних процесів в екологічній сфері України залежить, в першу чергу, від готовності відповідних інститутів до її сприйняття та інтеграції в інші політики, а також від взаємовідносин між цими інститутами й головним уповноваженим державним органом регулювання в екологічній сфері. Важливе значення в даному аспекті посідає Міністерство екології та природних ресурсів України, яке забезпечує формування та реалізацію екологічної політики в Україні в цілому. Найбільш важливим та таким, що потребує організаційно-правового удосконалення є взаємодія зазначеного міністерства та інших

публічних інституцій з питань ефективного забезпечення євроінтеграційних процесів в екологічній сфері.

Задіяння структурно-системного і логіко-юридичного аналізу діяльності державних органів України як загальної, так і спеціальної компетенції в області екології показало, що вдосконалення структури державних органів та адміністративно-правового режиму їх діяльності є істотним моментом гармонізації законодавства України та ЄС. Для європейської інтеграції адміністративно-правового забезпечення в екологічній сфері для України важливим є те, що інституційне забезпечення євроінтеграційних процесів в даній сфері, як показує практика європейських країн, здійснюють не лише органи публічної влади, а й недержані органи (суб'єкти економіки, громадські організації тощо). Саме тому в роботі наголошено на необхідності використовувати партнерські засади регулювання, державно-приватне партнерство як форму взаємодії, за якої однією зі сторін є державні органи, а іншою – приватний партнер.

Відзначено, що важливою проблемою на шляху впровадження та поширення європейських адміністративних норм та стандартів в екологічній сфері є проблема відсутності єдиного національного інформаційного середовища стосовно охорони довкілля, що поставала у минулому перед різними країнами світу та є актуальною для України на даний момент.

Визначено, що інституційне забезпечення в європейській екологічній сфері ґрунтується як на розвиненій системі скоординованих національних законодавств, так і складній системі комбінованих видів міжнародних договорів, багато з яких, за своєю формою і змістом є новаторськими. Зміст таких міжнародних договорів і становить систему норм європейського екологічного та економічного права, що регулюють відразу комплекс міжнародних відносин. Практично кожна міжнародна суперечка виникає не з одного, а відразу з декількох видів міжнародних відносин, тому не завжди можливо виділити виключно екологічні або економічні суперечки.

Зроблено авторський висновок про те, що необхідною передумовою подальшого розвитку інституційного забезпечення євроінтеграційних процесів в екологічній сфері України, у зв'язку з євроінтеграційними пріоритетами України, є поступове наближення вітчизняної моделі адміністративного регулювання в екологічній сфері до аналогічних моделей, які сформовані в країнах ЄС, зокрема в країнах постсоціалістичного табору та передбачають широке застосування інструментарію адміністративного стимулювання впровадження сучасних технологій, модернізації виробничо-технічної бази підприємств, комплексне використання та мінімізація відходів виробництва, розвиток альтернативної енергетики та безвідходних технологій.

У підрозділі 2.3 *«Організаційно-правове забезпечення євроінтеграційних процесів в екологічній сфері України»* проаналізовано організаційно-правовий механізм здійснення євроінтеграції в системі адміністративного права України стосовно екологічної сфери. Відзначено, що в більшості країн світу, до початку ХХІ століття, сформувався цілий комплекс економічних і правових методів управління якістю навколишнього середовища. До їх числа теоретики права

відносять такі групи: система законодавчих норм; застосування правових санкцій; заходи правового та екологічного просвітництва, освіти, маркетингу; субсидії на екологічні проекти; інструменти системи кредитування; податкові інструменти на продукцію, на види діяльності, на джерела забруднення; екологічні платежі на викид (скидання) шкідливих речовин; цінові інструменти (екоцінове регулювання); виплати за досягнення певних екологічних результатів; продаж екологічних прав на викиди; екологічне страхування. Однак, всі зазначені заходи можуть діяти виключно в комплексі і спираючись на підтримку не менш потужної системи міжнародно-правових і регіональних угод, до числа яких належить і система екологічного права ЄС.

Під моделлю удосконалення адміністративно-правового забезпечення в екологічній сфері України в процесі реалізації євроінтеграційних перетворень в Україні пропонується розуміти систему нормативно-інституційних, процедурно-процесуальних та інструментальних елементів, виражених в законодавстві та юридичній практиці, за допомогою яких здійснюється і забезпечується діяльність органів і посадових осіб публічної влади, організацій, громадян з метою вирішення конкретних завдань, за допомогою покладених на них функцій, повноважень, наданих їм прав і обов'язків.

Об'єктивним вираженням запропонованої моделі удосконалення адміністративно-правового забезпечення в екологічній сфері України в процесі реалізації євроінтеграційних перетворень є механізм організаційно-правового забезпечення євроінтеграційних процесів в екологічній сфері України.

Наголошується, що нормативно-інституційні основи даного механізму виражаються в сукупності проаналізованих в роботі нормативних актів, що видаються в межах своєї компетенції публічними інститутами законодавчої і виконавчої влади. Ці норми є базою і основною умовою для дії всього механізму. Залежно від рівня державного органу, що їх видав, нормативні акти управління висловлюють якісно різний рівень адміністративно-правової політики (стратегію або тактику).

Розділ 3 «Шляхи удосконалення адміністративно-правового забезпечення євроінтеграційних процесів в екологічній сфері України» складається із трьох підрозділів і присвячено дослідженню питань, пов'язаних із визначенням особливостей та напрямів удосконалення адміністративно-правового забезпечення євроінтеграційних процесів в екологічній сфері України відповідно до стратегічних векторів розвитку європейського суспільства.

У підрозділі 3.1 *«Напрями та стратегія співробітництва України та Європейського Союзу в екологічній сфері»* досліджено питання діяльності різних органів публічної влади України та Європейського Союзу в напрямі гармонізації адміністративного законодавства в екологічній сфері.

Окреслено, що серед правових засобів і інструментів екологічного регулювання особливе місце належить його адміністративно-правовій складовій, яка є основною, як за своїм місцем в системі правового регулювання, так і за обсягом нормативного матеріалу. Особливе значення адміністративно-правової тематики в регулюванні функціонування екологічної сфери, в свою

чергу, зумовлює і науковий інтерес до проблеми існування певного механізму реалізації адміністративно-правових норм екологічного права, оскільки на шляху від формування колективної (публічної) управлінської волі, її закріплення в нормах адміністративного права, до їх правильного практичного втілення в життя часто має пройти досить тривалий час.

Наголошено, що вирішення поставлених перед українською публічною владою завдань стосовно адміністративно-правового регулювання питань функціонування екологічної сфери в значній мірі залежить від точного визначення порядку реалізації владних вимог у сфері адміністративного управління, усунення протиріч, розбіжностей та прогалин як у системі норм, так і в системі екологічних правовідносин.

Слід зазначити, що владна реалізація норм адміністративного права традиційно здійснюється в рамках управлінської діяльності. Однак цілі і завдання публічного управління ефективно повинні і можуть досягатися на рівні реалізації адміністративно-правових норм громадянами і організаціями. Для екологічної сфери це положення набуває додаткової актуальності, так як винуватцем заподіяння екологічної шкоди є частіше за все не держава та її органи, а саме господарюючі суб'єкти і конкретні фізичні особи.

Визначено найбільш перспективні напрями співпраці України і ЄС в області формування спільного та ефективного адміністративно-правового середовища, найбільш актуальні для гармонізації законодавства України. До числа таких областей належать питання: використання водних ресурсів, в першу чергу, транскордонних річок; охорони чистоти атмосферного повітря і проблеми попередження; оцінки та усунення шкідливої дії на навколишнє середовище. Актуальність зазначених напрямів удосконалення обумовлена як клімато-географічними особливостями України та сусідніх країн ЄС, особливостями міжнародного поділу праці та історії розвитку країн ЄС та України.

У підрозділі 3.2 *«Адаптація вітчизняного законодавства в екологічній сфері до європейських норм та стандартів»* досліджено питання адаптації національного екологічного законодавства України до відповідної правової системи Європейського Союзу. Визначено, що для України успішне здійснення інтеграції в загальноєвропейський простір в контексті вирішення загальноєвропейських екологічних проблем є не стільки економічним, але й загальносоціальним і політичним інтересом, заснованим не лише на прагматичних інтересах, а й на загальноєвропейській ідентичності та культурі, турботі про якість життя майбутніх поколінь країн Європи. Необхідною на євроінтеграційному шляху є гармонізація законодавства, в силу як значущості самого права в житті суспільства, так і його взаємозв'язку з іншими сферами суспільного життя.

Відзначено, що питання гармонізації правових систем України та ЄС в даний час набуває особливої актуальності в силу того, що проблема адаптації складається вже не тільки в створенні нових нормативно-правових актів національного законодавства, які враховують досвід правового регулювання економіки ЄС, але і в упорядкуванні та гармонізації існуючих, в усуненні

протирич і правових колізій, що виникли вже на сучасному етапі. В цьому контексті важливою особливістю європейської інтеграції є зміна ціннісних орієнтирів публічної влади, що виявляється в більш вираженому владному впливі на економічні відносини, обумовленого природоохоронними інтересами держави, шляхом прийняття природоохоронних заходів.

Наголошено на необхідності зважати на те, що в сучасному суспільстві переважаюча кількість адміністративних відносин за участю юридичних осіб одночасно регулюється як нормами екологічного, так і нормами інших галузей приватного і публічного права. Тому правова культура і правове мислення сучасного європейського адміністративного права спрямовані саме на поглиблення і реалізацію на всіх рівнях правового буття зазначеної тенденції правового розвитку. Відзначено з огляду на це, що без урахування ролі цієї тенденції в національному законодавстві України не можна передбачати успішну його гармонізацію з загальноєвропейськими законодавством.

Проаналізовано норми нещодавно введених в дію Законів України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо імплементації європейських екологічних норм про охорону середовища рідкісних видів тварин і рослин» від 7 лютого 2017 року № 1829-VIII та «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо виконання Конвенції про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі» та від 7 лютого 2017 року № 1832-VIII, що вносять суттєві зміни в правозастосувальну екологічну практику і допоможуть впровадити європейські адміністративно-правові засади у функціонування вітчизняної екологічної сфери. Зазначені закони підсилюють адміністративну відповідальність за забруднення лісів, порушення вимог пожежної безпеки в лісах; удосконалюють адміністративні норми щодо захисту тварин від жорстокого поводження; підсилюють охорону червонокнижних видів флори й фауни, тваринного й рослинного світу. Головним інструментом адміністративно-правового впливу даних законів є підвищення адміністративної відповідальності, зокрема, значне (в 5–10 і більше разів) зростання розміру штрафів за порушення екологічного законодавства та введення в дію нових.

У підрозділі 3.3 *«Напрями удосконалення адміністративно-правового забезпечення євроінтеграційних процесів в екологічній сфері України»* досліджено співвідношення проблем, протирич адміністративно-правового забезпечення екологічної сфери в Україні, а також напрями ефективної реалізації процесів євроінтеграції національного адміністративного права стосовно екологічної сфери.

Проаналізовано Закон України «Про оцінку впливу на довкілля», який було прийнято у 2017 році та надано пропозицію включити у нього поняття «екологічного конфлікту». Розглянуто Концепцію реформування системи державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища та доведено, що заходи, передбачені даною Концепцією не реалізуються вчасно. Державну екологічну інспекцію не ліквідовано, нову Службу, що було передбачено, не створено. Запропоновано внести зміни до Концепції щодо конкретизації функцій, які передадуть Службі та їх обсяги у ті

розділи, що передбачають забезпечення ліквідації дублювання функцій з нагляду (контролю) центральних органів виконавчої влади.

Наголошено, що механізми європейської інтеграції мають на увазі також набагато ширше залучення громадськості до екологічного планування, врахування громадської думки в його ході. Остання має на увазі на національному рівні законодавства України розроблення цілого ряду інститутів і норм адміністративного права, раніше відсутніх в ньому. Щодо екологічного нагляду, мова йде про встановлення чіткого розмежування повноважень, орієнтованості нагляду не тільки на виявлення та припинення, а й попередження екологічних правопорушень.

Відмітною ознакою загальноєвропейської системи адміністративно-правового регулювання екологічної сфери та вирішення екологічних проблем стає увага до розвитку системи екологічного моніторингу. У зв'язку з цим в якості одного з актуальних напрямів удосконалення адміністративно-правового забезпечення євроінтеграційних процесів в екологічній сфері України пропонується визначити уточнення об'єктів моніторингу і правових форм його здійснення як на національному рівні в цілому, так і на рівні окремих регіонів і місцевих громад. Важливим в системі екологічного моніторингу слід вважати встановлення його критеріїв, своєчасний перегляд екологічних норм. Автор вважає, що в національному законодавстві України необхідно закріпити норму про недопущення перегляду екологічних нормативів в сторону їх погіршення.

Наголошено, що, з точки зору досвіду ефективного адміністрування в екологічній сфері ЄС та його інститутів, особливо важливим напрямом удосконалення адміністративно-правового забезпечення євроінтеграційних процесів в екологічній сфері України є трансформація інституту екологічної експертизи. В цьому напрямі доцільно говорити про конкретизацію специфічного переліку об'єктів регіональної екологічної експертизи з урахуванням специфіки екологічних, соціальних та економічних умов відповідного регіону.

ВИСНОВКИ

У результаті дисертаційного дослідження сформульовано ряд висновків, пропозицій та рекомендацій, спрямованих на нове вирішення наукового завдання щодо визначення та узагальнення адміністративно-правових та організаційних засад забезпечення євроінтеграційних процесів в екологічній сфері України, специфіки форм та методів даного забезпечення, а також адаптації чинного законодавства та практики його застосування до вимог, норм та стандартів ЄС. Основні з них такі:

1. Здійснено теоретичне узагальнення понятійно-категоріального апарату проблематики дослідження, що дозволило охарактеризувати концепції та принципи інтеграційної розбудови Європейського Союзу в контексті необхідності розкриття сутнісних аспектів забезпечення євроінтеграційних процесів в екологічній сфері України. Зазначені результати дозволили сформулювати та структурувати теоретичну базу удосконалення системи

адміністративно-правового регулювання євроінтеграційних процесів для потреб розвитку екологічної сфери в європейських країнах, що не входять до складу ЄС, але заявили про намір інтегруватись до даної структури, зокрема – для України.

2. Розглянуто поняття «євроінтеграційний процес», «європейський інтеграційний простір», «євроінтеграційна політика», «правова інтеграція», «адміністративно-правове забезпечення», «інституційне забезпечення», «екологічна сфера» в їх взаємозв'язку та взаємообумовленості, на основі чого систематизовано термінологічну базу дослідження та представлено авторське визначення поняття «інституційне забезпечення євроінтеграційних процесів в екологічній сфері України» як сукупності органів публічної влади України (інститутів політично організованого суспільства сучасного типу), а також недержавних інституцій та громадських організацій, що забезпечують правові, організаційні і економічні умови здійснення та розвитку екологічної діяльності.

3. Виявлено переваги євроінтеграції України в різних сферах суспільного життя та загальні способи забезпечення реалізації даних переваг, що дозволило окреслити пріоритети євроінтеграційної політики України в екологічній сфері в сучасних умовах. Визначено, що євроінтеграційна політика України в екологічній сфері – це діяльність уповноважених в екологічній сфері органів публічного управління щодо визначення основних шляхів інтеграції в екологічній сфері нашої держави до ЄС, бачення відповідного роду проблем під час реалізації заданого курсу, а також їх безпосереднє вирішення та сприяння розвитку держави та громадянського суспільства у напрямі європейської інтеграції в екологічній сфері. Встановлено, що вибір Україною свого інтеграційного курсу має стати для держави основою для модернізації країни, загальнонаціонального єднання, гарантування громадянам та жителям держави конституційних прав та свобод, які мають ґрунтуватися на європейських стандартах та положеннях, зокрема – в екологічній сфері.

4. Дослідження європейських стандартів в екологічній сфері як елементу інституційного та адміністративно-правового забезпечення євроінтеграційних процесів в екологічній сфері України показало, що адаптація національного законодавства до норм Європейського Союзу є однією з найважливіших складових політики європейського вибору України. Головним завданням на цьому шляху є не просто імплементація, але приведення в дію даних норм, створивши для цього інституційний, організаційно-фінансовий, економічний та інші механізми впровадження; визначення їх основних етапів та методів, усунення проблем та колізій у нормах національного законодавства, без чого неможлива подальша їх адаптація.

5. Виокремлено основні принципи євроінтеграційної політики України в сфері адміністративного права в контексті проблем вітчизняної екологічної сфери, а саме: відповідності міжнародним стандартам; сталості, передбачуваності, легітимності, демократичності, справедливості, моральності, гласності, поєднання інтересів особи й держави, недопущення перегляду екологічних нормативів та стандартів в сторону їх погіршення. Вказані принципи є основою для практичної реалізації конкретних засобів

адміністративно-правового забезпечення євроінтеграційних процесів в екологічній сфері.

6. Проаналізовано інституційне забезпечення євроінтеграційних процесів в екологічній сфері України, що дозволило визначити особливу залежність ефективності адміністративно-правового забезпечення євроінтеграційних процесів в екологічній сфері України від готовності відповідних інститутів до її сприйняття та інтеграції в інші політики, а також від взаємовідносин між цими інститутами та головним уповноваженим державним органом регулювання в екологічній сфері (в першу чергу – Міністерства екології та природних ресурсів України). Передумовою розвитку інституційного забезпечення євроінтеграційних процесів в екологічній сфері України є поступове наближення вітчизняної моделі адміністративно-правового забезпечення в екологічній сфері до аналогічних моделей, які сформовані в країнах Європейського Союзу, зокрема в країнах постсоціалістичного табору та передбачають широке застосування інструментарію стимулювання впровадження сучасних технологій, модернізації виробничо-технічної бази підприємств, комплексне використання та мінімізація відходів виробництва, розвиток альтернативної енергетики та безвідходних технологій.

На основі проведеного аналізу встановлено, що система інституцій щодо забезпечення досліджуваних питань адміністративно-правового забезпечення євроінтеграційних процесів в екологічній сфері України досить широка і включає цілий ряд публічних органів (Міністерство екології та природних ресурсів України, Державна екологічна інспекція України, Державна служба України з надзвичайних ситуацій тощо), як державних, так і громадських організацій, що, в свою чергу, викликає цілий ряд проблемних опосередкованих питань, пов'язаних з координацією і узгодженням спільної діяльності. Відтак, в розрізі підвищення ефективності досліджуваних питань доцільним є розроблення та реалізація спільних програм між органами загальної та спеціальної компетенції, спрямованих на забезпечення євроінтеграційних процесів в екологічній сфері України.

7. Розкрито особливості та виявлено проблеми організаційно-правового забезпечення євроінтеграційних процесів в екологічній сфері України, що дозволило запропонувати системну модель формування нормативно-правової та організаційної бази адміністративно-правового забезпечення в екологічній сфері України в процесі реалізації євроінтеграційних перетворень в країні. Сутність даної моделі полягає у системному, послідовному та структурованому представленні сукупності взаємопов'язаних інструментів та порядку задіяння інструментарію адміністративно-правового регулювання на інституційному та організаційному рівні в процесі реалізації процесу організаційних перетворень для удосконалення адміністративно-правового забезпечення євроінтеграційних процесів в екологічній сфері країни.

8. Сформовано напрями та рекомендації щодо формування стратегії співробітництва України та Європейського Союзу в екологічній сфері, що дозволило окреслити шляхи адаптації вітчизняного законодавства до європейських норм та стандартів. Визначено, що на початкових етапах, з метою

підтримки планомірності процесу і якнайшвидшого досягнення політично і соціально значущих результатів, доцільно гармонізувати законодавство України в пріоритетних напрямках співробітництва. Найбільше значення серед них має адаптація адміністративної нормативної системи в галузі екологічного та ресурсного права (включаючи земельне). Важливою особливістю європейської інтеграції представляється і зміна ціннісних орієнтирів самої держави, яка проявляється в посиленні владного впливу органів публічної влади на економічні відносини, зумовлені природоохоронними інтересами держави, шляхом прийняття природоохоронних законів.

9. Визначено, що важливою умовою зближення національного законодавства з європейським, є створення спеціальної системи управління процесами гармонізації законодавства. Аналіз системи норм екологічного права України, що підлягають гармонізації з загальноєвропейським законодавством, дозволив зробити висновок про те, що дану сукупність утворюють велике коло правових норм, які можна диференціювати на загальні, які закріплюють базові екологічні імперативи) і спеціальні, які представлені екологічними нормами і нормами-гарантіями. Загальний обсяг зазначених норм, на даний момент, надзвичайно великий і визначає різні, причому іноді суперечливі функції в адміністративно-правовому механізмі регулювання екологічних відносин. Наголошено, що внутрішньосистемні зв'язки екологічного управління на даний момент залишаються поза полем інтересу процесів європейської інтеграції України. Водночас, без їх залучення в зазначені процеси, на думку автора, європейська інтеграція може виявитися багато в чому формальною процедурою.

10. Показано, що істотним недоліком адміністративно-правового забезпечення євроінтеграційних процесів в екологічній сфері України є те, що внутрішньосистемні зв'язки екологічного управління, на даний момент, залишаються поза інтересом процесів європейської інтеграції України. Зроблено висновок про те, що існуючі напрацювання в галузі юридичної техніки, правозастосування характеризують європейське адміністративне законодавство не тільки як вискоєфективне, але і в якості еталону для інших держав світу. Сформовано пропозиції та рекомендації щодо удосконалення системи адміністративного права та процесу України стосовно його адаптації та узгодження з нормами та стандартами, представленими в європейському законодавстві.

11. Відзначено, що новітні європейські підходи в екологічному управлінні поширюються на всі його рівні і стадії, охоплюючи весь адміністративно-правовий механізм правового регулювання екологічних суспільних відносин. В цьому контексті визначено важливу роль планування в удосконаленні системи адміністративного регулювання в екологічній сфері за європейським зразком. Доцільно на державному рівні встановити обов'язковість розроблення, прийняття і реалізації у встановлені терміни екологічних планів і програм на основі документів екологічної паспортизації території, а також з умовою впровадження механізмів державно-приватного партнерства. Відмітною ознакою формування загальноєвропейської системи

адміністративно-правового регулювання євроінтеграційних процесів в екологічній сфері в Україні стає увага до розвитку систем екологічного контролю, моніторингу, адміністративного перегляду екологічних норм і нормативів (в тому числі – штрафів та обмежень), трансформація інституту екологічної експертизи.

12. На основі аналізу Закону України «Про оцінку впливу на довкілля» (2017 р.) надано пропозицію включити у нього поняття «екологічного конфлікту». З аналізу Концепції реформування системи державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, констатовано, що вона має лише декларативний характер. Державну екологічну інспекцію не ліквідовано, нову Службу, на яку повинні були покласти обов'язки інспекції не створено. Запропоновано внести зміни до Концепції щодо конкретизації функцій, які передадуть Службі та їх обсяги у ті розділи, що передбачають забезпечення ліквідації дублювання функцій з нагляду (контролю) центральних органів виконавчої влади.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Стаття у науковому фаховому виданні України

1. Савенко Г. В. (Конюх Г. В.) Окремі аспекти євроінтеграційної політики України в сучасних умовах. Юридичний науковий електронний журнал. 2017. № 2. С. 101–103. Режим доступу до статті: http://lsej.org.ua/2_2017/32.pdf.

Статті у науковому фаховому виданні України,

включеному до міжнародних наукометричних баз даних:

2. Савенко Г. В. (Конюх Г. В.) Основні тенденції розвитку адміністративного права. Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Право. 2014. Вип. 197. Ч. 3. С. 203–208.

3. Савенко Г. В. (Конюх Г. В.) Окремі аспекти вдосконалення галузі адміністративного права: сьогодення та перспективи. Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Право. 2015. Вип. 218. С. 209–214.

4. Савенко Г. В. (Конюх Г. В.) Актуальні питання визначення поняття та змісту європейських стандартів в екологічній галузі. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки». 2017. № 2. Т. 2. С. 50–54.

Статті у наукових виданнях інших держав:

5. Савенко Г. В. (Конюх Г. В.) Щодо питання визначення поняття та змісту євроінтеграційних процесів. International Scientific Journal. 2016. № 9. С. 130–132.

6. Савенко А. (Конюх А.), Гулак Е. Административно-правовой анализ институционального обеспечения евроинтеграционных процессов в экологической отрасли Украины. *Leges et Vita*. 2017. № 5. С. 110–113. (Здобувачем досліджено адміністративно-правовий аналіз інституційного забезпечення євроінтеграційних процесів в екологічній сфері України).

Тези наукових доповідей:

7. Савенко Г. В. (Конюх Г. В.) Щодо питання окреслення основних тенденцій розвитку адміністративного права. Сучасні тенденції розвитку юридичної науки та практики: Міжнародна науково-практична конференція, м. Львів, 26–27 грудня 2014 року: тези доповіді. Львів, 2014. С. 34–37.

8. Савенко Г. В. (Конюх Г. В.) Вплив євроінтеграції на адміністративне право України через поняття та зміст євроінтеграційних процесів. Правові, управлінські та економічні аспекти трансформації сучасного громадянського суспільства: Всеукраїнська науково-практична конференція викладачів і аспірантів, м. Київ, 25 березня 2016 року: тези доповіді. К., 2016. С. 275–278.

9. Савенко Г. В. (Конюх Г. В.) Щодо питання окреслення окремих аспектів євроінтеграційної політики України в сучасних умовах. Актуальні питання публічного та приватного права у контексті сучасних процесів реформування законодавства: Міжнародна науково-практична конференція, м. Херсон, 14–15 квітня 2017 року: тези доповіді. Херсон, 2017. С. 97–100.

АНОТАЦІЯ

Савенко Г. В. Адміністративно-правове забезпечення євроінтеграційних процесів в екологічній сфері України. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». Національний університет біоресурсів і природокористування України. Київ, 2018.

Дисертацію присвячено дослідженню особливостей адміністративно-правового регулювання суспільних відносин в екологічній сфері в контексті євроінтеграційних устремлінь України. На основі вивчення наукових праць у сфері юриспруденції, чинного законодавства України, підзаконних нормативно-правових актів, міжнародного досвіду та законодавства, узагальнення практики їх реалізації, визначено та узагальнено адміністративно-правові та організаційні засади забезпечення євроінтеграційних процесів в екологічній сфері України, охарактеризовано специфіку форм та методів даного забезпечення, а також сформовано пропозиції щодо адаптації чинного законодавства та практики його застосування до вимог, норм та стандартів ЄС.

Визначено в контексті розкриття сутнісних аспектів забезпечення євроінтеграційних процесів в Україні поняття та зміст євроінтеграційних процесів. Дано характеристику пріоритетних положень євроінтеграційної політики України в сучасних умовах. Досліджено європейські стандарти в екологічній сфері як елемент інституційного та адміністративно-правового забезпечення євроінтеграційних процесів в екологічній сфері України. Проаналізовано інституційне забезпечення євроінтеграційних процесів в екологічній сфері України. Розкрито особливості та проблеми організаційно-правового забезпечення євроінтеграційних процесів в екологічній сфері України та сформовано напрями та рекомендації щодо формування стратегії

співробітництва України та Європейського Союзу в екологічній сфері. Окреслено шляхи адаптації вітчизняного законодавства до європейських норм та стандартів та сформовано напрями удосконалення адміністративно-правового забезпечення євроінтеграційних процесів в екологічній сфері України.

Ключові слова: адміністративно-правове забезпечення, екологічна сфера, євроінтеграція, євроінтеграційні процеси, організаційно-правове регулювання, інституційне забезпечення євроінтеграційних процесів, природокористування, Європейський Союз.

АННОТАЦИЯ

Савенко А. В. Административно-правовое обеспечение евроинтеграционных процессов в экологической сфере Украины. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.07 «Административное право и процесс; финансовое право; информационное право. Национальный университет биоресурсов и природопользования Украины. Киев, 2018.

Диссертация посвящена исследованию особенностей административно-правового регулирования общественных отношений в экологической сфере в контексте евроинтеграционных устремлений Украины. На основе изучения научных трудов в области юриспруденции, действующего законодательства Украины, подзаконных нормативно-правовых актов, международного опыта и законодательства, обобщение практики их реализации, определены и обобщены административно-правовые и организационные основы обеспечения евроинтеграционных процессов в экологической сфере Украины, охарактеризована специфика форм и методов данного обеспечения, сформулированы предложения по адаптации действующего законодательства и практики его применения требованиям, нормам и стандартам в ЕС.

Определены в контексте раскрытия сущностных аспектов обеспечения евроинтеграционных процессов в Украине понятие и содержание евроинтеграционных процессов. Дана характеристика приоритетных положений евроинтеграционной политики Украины в современных условиях. Евроинтеграционный процесс определено как деятельность государства касательно имплементации европейских принципов и стандартов которых должно придерживаться государство для вступления в Европейский Союз и налаживание сотрудничества с европейскими государствами.

Содержание евроинтеграционных процессов – раскрывается через его сущность, характерные особенности данного явления и основную цель.

Определено, что в целом проблематика эффективной реализации евроинтеграционных процессов в Украине в любой сфере общественных отношений, в том числе, экологической, находится в плоскости таких факторов как отсутствие единой общенациональной, консолидированной стратегии реализации основных задач международной экономической интеграции; низкая

эффективность национальной экономики, что обусловлено низким уровнем развития предпринимательской инициативы; а также незначительные успехи в модернизации экономики страны; низкая конкурентоспособность национальных предприятий для привлечения мировых инвестиций и научно-технологического потенциала; отсталость с инициативами в создании совместных научно-технических пространств с развитыми государствами Европы.

В условиях воздействия указанных факторов реализация евроинтеграционных процессов Украины происходит на двух основных уровнях: 1) интеграция на законодательном уровне (принятии основных нормативных актов для вступления в структуры Евросоюза, приближение к европейским нормам и стандартам) 2) внутренняя интеграция (консолидация усилий общества и государства на евроинтеграционном пути).

Раскрыты особенности и проблемы организационно-правового обеспечения интеграционных процессов в экологической сфере Украины. Экологический стандарт – это нормативный документ, который принимается компетентным органом публичной власти, в котором определяются обязательные нормы, принципы по поводу обеспечения охраны природной среды, а также обязательные правила для соблюдения при использовании природных ресурсов. Европейские стандарты в экологической сфере рассмотрены как элемент институциональной и административно-правового обеспечения интеграционных процессов в экологической сфере Украины.

Предложено следующее определение понятия институциональное обеспечение евроинтеграционных процессов в экологической сфере Украины – совокупность публичных органов государственной власти, а также негосударственных учреждений и общественных организаций, которые обеспечивают наличие правовых, организационных и экономических условий, необходимых для осуществления и развития экологической деятельности.

Отмечено, что успешность административно-правового обеспечения интеграционных процессов в экологической сфере Украины зависит, в первую очередь, от готовности соответствующих институтов к ее восприятию и интеграции в другие политики, а также от взаимоотношений между этими институтами и главным уполномоченным государственным органом регулирования в экологической сфере. Важное значение в данном аспекте занимает Министерство экологии и природных ресурсов Украины, которое обеспечивает формирование и реализацию экологической политики в Украине в целом. Наиболее важным и требующим организационно-правового совершенствования является взаимодействие указанного министерства и других публичных учреждений по вопросам эффективного обеспечения евроинтеграционных процессов в экологической сфере.

Определено, что институциональное обеспечение в европейской экологической сфере основывается как на развитой системе скоординированных национальных законодательств, так и сложной системе комбинированных видов международных договоров, многие из которых, по своей форме и содержанию являются новаторскими. Содержание таких

международных договоров и представляет собой систему норм европейского экологического и экономического права, регулирующих сразу комплекс международных отношений. Практически каждый международный спор возникает не из одного, а сразу из нескольких видов международных отношений, поэтому не всегда возможно выделить только экологические споры или экономические споры.

Сделано авторский вывод о том, что необходимым условием дальнейшего развития институционального обеспечения евроинтеграционных процессов в экологической сфере Украины, в связи с евроинтеграционными приоритетами Украины, является постепенное приближение отечественной модели административного регулирования в экологической сфере к аналогичным моделям, которые сформированы в странах ЕС, в частности в странах постсоциалистического лагеря и предусматривают широкое применение инструментария административного стимулирования внедрения современных технологий, модернизации производственно-технической базы предприятий, комплексного использования и минимизации отходов производства, развития альтернативной энергетики и безотходных технологий.

Сформировано направления и даны рекомендации по формированию стратегии сотрудничества Украины и ЕС в экологической сфере. Определены пути адаптации отечественного законодательства к европейским нормам и стандартам и даны рекомендации по комплексным действиям в направлении распространения евроинтеграционных процессов. Интеграция правовой системы Украины с правовой системой ЕС должна осуществляться не только на уровне правовых норм, но и на уровне механизмов их реализации, правоприменительной деятельности и ее инструментов и средств, а также на уровне юридической техники.

Ключевые слова: административно-правовое обеспечение, экологическая сфера, евроинтеграция, евроинтеграционные процессы, организационно-правовое регулирование, институциональное обеспечение евроинтеграционных процессов, природопользования, Европейский Союз.

ANNOTATION

Savenko A. V. Administrative and legal support of the European integration processes in the ecological sphere of Ukraine. – The Manuscript.

Thesis for a candidate's degree by specialty 12.00.07 Administrative Law and Procedure; Financial Law; Informational Law. National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine. Kyiv, 2018.

The work deals with the characteristics of administrative and legal regulation of social relations in the ecological field in the context of the European integration aspirations of Ukraine. On the basis of scientific publications in the field of law, laws of Ukraine, subordinate regulations, international experience and legislation generalization of the practice of their implementation, defined and generalized administrative-legal and organizational basis to ensure European integration processes in the ecological sphere in Ukraine, described the specific forms and

methods of support and formed proposals to adapt existing legislation and practice with the requirements of regulations and standards of the EU.

Defined in the context of the disclosure of the essential aspects of European integration processes in Ukraine concepts and content integration processes. The characteristic of the priority provisions of European integration policy of Ukraine in modern conditions. Studied European standards in the ecological field as part of the institutional, administrative and legal support European integration processes in the ecological sphere in Ukraine. Analyzed the institutional framework of European integration processes in the ecological industry in Ukraine. The features and problems of organizational and legal support European integration processes in the ecological sphere and Ukraine formed directions and recommendations on formation of strategy of cooperation between Ukraine and the European Union in the ecological field. The ways of adaptation of Ukrainian legislation to European standards, presented recommendations for the implementation of ecological reform of Ukraine as part of integrated action in the direction of European integration processes.

Key words: administrative and legal support, ecological sphere, European integration, European integration processes, organizational mechanism of regulation, institutional support European integration processes, ecological management, the European Union.